

Gode byrum får os til at gå – og mødes

Levende byer opstår ikke af sig selv. Når fortove, opholdsrum, kryds og forbindelser prioriteres højere i planlægningen, bliver det lettere at gå, mødes og opholde sig i byen. Resultatet er ikke kun mere gang, men også bedre sundhed, større tilgængelighed og stærkere lokale fællesskaber.

Af **Sia Kirknæs,** arkitekt, Københavns Kommune, bestyrelsesmedlem i Fodgængerforbundet, og **Annette Kayser,** by- og mobilitetsplanlægger, forperson for Fodgængerforbundet

At gå er en grundlæggende menneskelig adfærd, og næsten alle mennesker er fodgængere i større eller mindre grad. Som fodgængere bevæger vi os relativt langsomt gennem byen, hvilket giver os mulighed for at opleve byens detaljer, sanse vores omgivelser og møde andre mennesker.

Vi kan lægge mærke til arkitekturens materialer og former, bylivets aktiviteter, lysets skift på facaderne og de små interaktioner, der opstår mellem mennesker. På den måde bliver gang ikke blot en måde at komme fra et sted til et andet på, men også en måde at opleve, forstå og interagere med byen på.

Fortovet er også forebyggelse

Gang spiller også en væsentlig rolle i sundhedsfremmende byplanlægning, da det at gå fremmer fysisk aktivitet og bidrager til at forebygge livsstilssygdomme. Ved at prioritere gåvenlige byrum, sammenhængende fortovsnetværk og korte afstande mellem boliger, arbejdspladser og offentlige funktioner kan byplanlægningen understøtte en mere aktiv hverdag. Samtidig kan gode forhold for fodgængere bidrage til øget mental trivsel, social interaktion og en mere bæredygtig byudvikling.

Byens rum skal være tilgængelige for alle

Derfor er det vigtigt, at vi arbejder helhedsorienteret og med principperne for

Rantzausgade på Nørrebro byder på brede fortove, opholdsmuligheder og grønne elementer, der understøtter både bevægelse og byliv.
FOTO: SIA KIRKNÆS

universelt design, som tager udgangspunkt i, at mennesker har forskellige og skiftende fysiske, kognitive og sanselige funktionsevner gennem livet. I byrumsdesign handler det ikke om særskilte løsninger til bestemte brugergrupper, men om at skabe inkluderende miljøer, hvor mennesker på tværs af alder, mobilitet og sociale forudsætninger kan færdes, opholde sig og deltage i bylivet på lige vilkår. Kvaliteten af fodgængermiljøet afhænger af, om den gående trafik prioriteres højt, og om alle kan færdes sikkert, selvstændigt og på lige vilkår. Tilgængelighed, universelt design og menneskelig skala skal derfor tænkes sammen i udviklingen af byens fodgængermiljøer.

Bilernes forspring præger stadig byerne

Byplanlægningen giver gode muligheder for at påvirke byens liv og menneskers daglige rutiner i den retning, vi ønsker. Det er tidligere set, hvordan planlægningen har fremmet bilernes vilkår.

Siden er det også set, at en prioritering af cykelplanlægning har ført til mere cykling. I tiden efter bilens indtog er det samme sjældent set inden for gangplanlægning.

Her har fokus traditionelt været at lave gågader i de mest centrale dele af byerne og ellers i høj grad lade fodgængere bevæge sig på den kørende trafiks præmisser.

Et velfungerende fodgængermiljø

Et velfungerende fodgængermiljø gør det muligt for alle at færdes sikkert, trygt og selvstændigt – uanset alder og funktionsevne. Det forudsætter sammenhængende gangforbindelser, sikre krydsninger, jævne belægninger og tilstrækkelig plads til fri bevægelse.

Strategiske mål for gang

- **Københavns Kommuneplan 2024:** Mål om, at 25 % af alle ture skal ske til fods.
- **Aarhus' mobilitetsplan 2024:** Det samlede antal ture til fods skal fastholdes i 2030.
- **Aalborgs Kommuneplan:** Mennesker skal prioriteres over bil i Aalborg Midtby.

Gang skal have en plads i planerne
For at arbejde hen mod byer, der er indrettet mere til mennesker, skal hensyn til gående, byliv og sammenhænge i hverdagslivet indarbejdes i prioriteringerne af de fysiske rammer i byernes planlægning.

Det kræver, at der arbejdes strategisk med at indarbejde og synliggøre gang i både de overordnede planer, f.eks. kommuneplaner og mobilitetsplaner, og de konkrete projekter, der gennemføres.

Flere kommuner sætter mål for gang
De senere år har især de større byer arbejdet med at sætte mål for gang i de politiske planer og strategier. Det viser sig også i de mobilitetsplaner, som mange byer udarbejder.

Her er fokus på at udvikle levende byer, hvor mennesker har lyst til at opholde sig, og der indgår løsninger som hastighedsbegrænsninger, cirkulationsplaner og 15-minuttersbyer.

Samtidig er der i en del af landets kommuneplaner fokus på at løse miljøproblemer og sundhedsudfordringer.

Eksempelvis har Københavns Kommuneplan 2024 og Odenses Kommuneplan 2024-2036 tydelige koblinger mellem fodgængernes vilkår, trafiksikkerhed, mobilitet og byliv.

Små greb kan gøre en stor forskel
Samtidig med indarbejdelse af målsætninger for gang i kommunernes overordnede planer, som eksempelvis kommuneplaner og mobilitetsplaner, kan kommuner arbejde med at fremme gang i de lokale løsninger. Her følger en række eksempler på fysiske greb, der kan forbedre fodgængerforholdene

Tåsinge Plads på Østerbro er et grønt mødested med stier, træer og beplantning, der giver gode rammer for ophold og bevægelse.
FOTO: SIA KIRKNÆS

med forskellige grader af omfang og anlægsarbejde, så det tilpasses det konkrete byrums forhold. Det handler om små, strategiske ændringer, der gør det tryggere, mere behageligt og lettere at bevæge sig til fods.

1. **Organisering af inventar og cykelparkering**
   Flyt udeservering, skilte, cykelstativer, affaldskurve og andet inventar væk fra den primære ganglinje. Saml dem i tydelige zoner.
   Effekt: Færre forhindringer og bedre fremkommelighed for fodgængere.

2. **Bedre skiltning for gående**
   Opsæt små vejvisere med gåafstande og retninger til stationer, parker, pladser og lokale funktioner.
   Effekt: Lettere orientering og mere overskuelige gangruter.

3. **Siddepladser langs gangruter**
   Opsæt bænke, siddekanter eller enkelte stole på strategiske steder, f.eks. ved busstoppesteder, torve og lange fortovsstrækninger.
   Effekt: Bedre tilgængelighed for ældre, børn og personer med begrænset mobilitet.

4. **Små grønne elementer**
   Tilføj plantekummer, mindre træer eller grønne lommer, hvor der er overskydende belægningsareal. Sørg for, at de ikke indsnævrer den frie ganglinje.
   Effekt: Grønnere omgivelser, mere skygge og en bedre gåoplevelse.

5. **Hjørneudvidelser ved kryds**
   Udvid fortovshjørnet med enkle fysiske elementer, f.eks. kantstensfremspring eller pullerter, da de både kan beskytte fodgængere og gøre krydsningen kortere, så fodgængere skal krydse en kortere afstand, og bilister får bedre overblik over krydsende mennesker.
   Effekt: Kortere krydsninger, bedre oversigtsforhold og tryggere forhold for gående.

6. **Små forbedringer af belægningen**
   Etablér niveaufri overgange, og brug taktile felter ved krydsninger, hvor det er relevant. Udbedr løse fliser, huller og ujævnheder. Effekt: Mere sikker og tilgængelig gang for alle.

7. **Bedre belysning**
   Forbedr belysningen på pladser, gader, stier, underføringer, stoppesteder og mørke forbindelser mellem boligområder. Ret lyset mod gangarealer og krydsningspunkter, så ruten opleves mere overskuelig.
   Effekt: Øget oplevet tryghed, bedre orientering og synlighed i trafikken.